

Vládní prohlášení ohrožuje fungování veřejně prospěšných služeb, upozorňuje přes 140 nevládních organizací

12.1.2026 - | Zelený kruh

Programové prohlášení vlády ohrožuje stabilitu veřejně prospěšných služeb a partnerství s občanskou společností. Opatření zaměřená na nevládní organizace mohou zásadně zkomplikovat práci těch, kdo zajišťují služby a činnosti v oblasti sociální, zdravotní, vzdělávací, kulturní, protikorupční či ochrany životního prostředí, lidských práv aj. Přes 140 organizací vyzývá poslance a poslankyně, aby se postavili na stranu občanské společnosti. Naplnění programového prohlášení by totiž omezilo služby, které jsou přínosem pro miliony obyvatel Česka.

Místo posilování spolupráce vláda staví nevládní organizace do role rizikového aktéra a chystá jim nové povinnosti – neopodstatněné, zatěžující a nerovné vůči ostatním příjemcům veřejných prostředků. **Namísto selektivních opatření by se vláda měla soustředit na rozvoj partnerství s občanskou společností a nevládními organizacemi – od poskytovatelů sociálních a zdravotních služeb až po různé spolky i velké zastřešující organizace v oblasti kultury, práce s dětmi, humanitární pomoci a další. Proto se zástupci nevládního sektoru již dříve obrátili na představitele nové vlády a dnes přes 140 organizací apeluje na veřejnost.**

Nevládní organizace plní řadu veřejně prospěšných funkcí a stát i samosprávy od nich přímo objednávají služby, která sami nemohou zajistit. Zároveň dlouhodobě čerpá z jejich odbornosti, znalosti lokálních poměrů a schopnosti pracovat s dobrovolníky. Podle údajů ČSÚ^[1] v ČR působí více než **115 tisíc spolků, nadací, církevních či odborných organizací, sportovních svazů aj.**, které vytvářejí přes **81 tisíc přepočtených pracovních úvazků**, tedy zhruba **1,5 % celkové zaměstnanosti**, a podílejí se na **tvorbě 0,9 % HDP**. Produkce jejich **služeb dosahuje 125,1 mld. Kč ročně**, přičemž **67 % těchto služeb** je poskytováno **bezplatně domácnostem** a dalších **23 % za netržní ceny**. Do dobrovolnictví se i prostřednictvím nevládních organizací zapojuje **1,66 milionu dobrovolníků**, jejichž práce má ročně hodnotu zhruba **8 mld. Kč**.

Bez existence nevládních organizací by tíha zajištění širokého spektra klíčových služeb dopadla přímo na stát, který by je musel realizovat vlastními silami. Tyto organizace hrají nezastupitelnou roli zejména v poskytování **sociálních, zdravotních a pečovatelských služeb**, stejně jako v zajišťování **humanitární a krizové pomoci**. Jejich **působnost** však sahá **mnohem dále** – od vzdělávání, kultury a volnočasových aktivit až po ochranu životního prostředí a pomoc obyvatelstvu při mimořádných událostech. Významně se podílejí také na podpoře sociální integrace, komunitní práci, boji proti korupci a dezinformacím, a v neposlední řadě pečují o kulturní dědictví či udržují úroveň regionální žurnalistiky.

Nevládní organizace například konkrétně:

- Pomáhají seniorům a lidem se zdravotním znevýhodněním – Zajišťují terénní péči a podporu přímo v domácnostech, často v menších obcích a regionech.
- Pečují o krajinu a vodu – Spolupracují s obcemi na ochraně přírody a pomáhají předcházet škodám způsobeným suchem, erozí nebo ztrátou biodiverzity .
- Podporují lidi ohrožené násilím – Poskytují odbornou pomoc obětem domácího a genderově podmíněného násilí tam, kde je potřeba rychlá a citlivá podpora.

- Bojují proti korupci a dezinformacím – Spolupracují na úrovni ministerstev i krajů, navrhuji systémová opatření na prevenci korupce, poskytují právní poradenství či programy pro děti i seniory na mediální gramotnost.

„Občanská společnost přináší zkušenost z praxe, data i hlubokou znalost terénu, bez kterých se kvalitní veřejné politiky neobejdou. Namísto její stigmatizace by se stát měl soustředit na budování partnerství a vzájemné důvěry,“ říká **David Lukeš**, ředitel Centra Paraple, o. p. s.

„V Radě vlády pro nestátní neziskové organizace se dlouhá léta snažíme o kultivaci prostředí neziskových organizací a posilování vzájemné spolupráce. Není pravda, že neziskové právní formy jsou méně transparentní než jiné, není potřeba jim dávat nějaké specifické povinnosti. Potřeba je pouze, aby všichni dodržovali své stávající povinnosti a aby stát byl schopen ve svém výkaznictví dohledat, kolik komu a na co dal. To platí jak pro nevládní organizace, tak obchodní společnosti, které čerpají prostředky z veřejných zdrojů,“ uvádí **Aleš Sedláček**, předseda České rady dětí a mládeže, místopředseda Rady vlády pro NNO.

„Hledání vnitřního nepřítele mezi nevládními organizacemi je v přímém rozporu s tím, co vláda lidem slibuje nejen v sociální a zdravotní oblasti. Pokud chceme být zdraví, potřebujeme vodu, vzduch a půdu bez nadměrného znečištění. A to je jeden z cílů environmentálních organizací – upozorňovat veřejnost i veřejnou správu na skrytá rizika a nabízet pomocnou ruku při jejich odstraňování. Jsou to právě ekologické organizace, které pomáhají prosadit závazná pravidla pro čisté a bezpečné životní prostředí,“ doplňuje **Petra Kolínská**, ředitelka asociace Zelený kruh, z. s.

„Považujeme za důležité, aby se poslankyně a poslanci při hlasování o důvěře vládě zaměřili i na ty části programového prohlášení, které zjevně vycházejí z návrhů koaličních partnerů SPD a Motoristé sobě a které se dotýkají postavení občanské společnosti. Tyto pasáže považujeme za problematické a věříme, že nová vláda a předseda vlády budou otevření jejich revizi v duchu partnerství, k němuž se Česká republika dlouhodobě hlásí,“ apeluje **Johanna Nejedlová**, ředitelka Konsent, z. s.

„Je naprosto přirozené, že se jako občanka ozývám k problémům, které mě tíží – ať už jde o korupci, bezbariérovost nebo dostupnost služeb. Svou energii věnuji tomu, abych věci zlepšovala, a mohu se za tím účelem spojit s dalšími lidmi a založit například spolek. Stát by v tom měl být partnerem, ne překážkou. Pokud místo spolupráce vytváří bariéry, přichází o know-how z terénu, soukromé investice, energii angažovaných lidí i o důvěru občanů. A bez toho žádný stát nemůže kvalitně fungovat,“ říká **Jana Miléřová**, ředitelka Glopolis, o. p. s.

Příklady problematických pasáží programového prohlášení

1. Problematické vymezení role občanské společnosti

Programové prohlášení zavádí pojem „politické neziskové organizace“. Takové nálepkování zpochybňuje legitimní odbornou a veřejnou činnost organizací občanské společnosti a zbytečně vytváří nejistotu ohledně jejich role v demokratickém systému. Činnost spolků, nadací či obecně prospěšných společností aj. je přitom přímým výkonem ústavou zaručeného sdružovacího práva a jejich zapojení do veřejného dění je znakem zdravé demokracie.

1. Selektivní přístup k transparentnosti jako narušení rovného přístupu státu

Požadavek na transparentnost veřejného financování je legitimní, nesmí se však stát nástrojem pro nálepkování občanského sektoru. Nevládní organizace již dnes podléhají přísné kontrole: od povinných registrací a zveřejňování závěrek až po dozor nad veřejnými sbírkami. Toky veřejných prostředků jsou navíc dohledatelné v Registru smluv a Monitoru státní pokladny. Namísto zavádění

další selektivní zátěže pro neziskový sektor by se stát měl zaměřit na vlastní digitální dluh. Skutečným problémem je roztržičnost státních dat, duplicitní výkaznictví a nepropojenost registrů. Cestou k efektivitě je tedy zjednodušování administrativy na straně státu, nikoliv vytváření nerovných podmínek a nových bariér pro aktivní občany.

1. Povinné označování zahraničního financování je stigmatizující a v rozporu s právem EU

Snížovat vliv nedemokratických režimů na dění v Česku je legitimní cíl. Povinné označování zahraničních zdrojů financování neziskových organizací k němu ale nevede – naopak stigmatizuje běžné a legální příjmy, včetně evropských fondů, z nichž organizace spolufinancují služby pro české občany. Podobná opatření zavedlo Rusko, Bělorusko či Gruzie a vedla k omezování svobody sdružování a projevu a až ke kriminalizaci občanské angažovanosti. V českém prostředí by byla v rozporu s evropským právem i s Listinou základních práv a svobod.

Co konkrétně říká programové prohlášení:

1. Zřídíme veřejný registr všech dotací pro neziskové organizace z veřejných rozpočtů, který bude zahrnovat nejen stát, ale i obce, kraje a svazky obcí. Neziskové organizace pobírající veřejné peníze budou mít povinnost transparentně zveřejňovat své konkrétní výdaje.
2. U organizací, které vyvíjejí politickou činnost a jsou financované ze zahraničí, zavedeme povinnost tuto skutečnost transparentně označovat.
3. Zamezíme tomu, aby se veřejné peníze využívaly pro politický aktivismus. Neziskové organizace mohou prosazovat své politické názory, ale nikoli z peněz daňových poplatníků.
4. Zprůhledníme financování neziskových organizací, které čerpají prostředky z veřejných rozpočtů nebo zahraničních zdrojů – všechny finanční toky budou veřejně přístupné.
5. Vzdělání musí zůstat prosté ideologických vlivů i působení politických neziskových organizací. Úkolem školy je vzdělávat, rozvíjet znalosti a kritické myšlení, nikoli šířit politické či aktivistické postoje
6. Efektivní využití veřejných prostředků – Zastavíme dotace pro neziskové organizace, které blokují rozvoj a investice. Zásadní revizí projde i financování ekologických iniciativ z veřejných prostředků. Uvolněné finance nasměrujeme k investicím do reálných adaptačních opatření v krajině a obcích.

Přílohy:

Přehled připojených organizací a podpisů k tiskové zprávě

Fakta o nevládních organizacích a jejich přínosech pro občany a stát

^[1] Dobrovolníci v Česku v roce 2023 odpracovali méně hodin | Produkty

Programové prohlášení vlády ohrožuje stabilitu veřejně prospěšných služeb a partnerství s občanskou společností. Opatření zaměřená na nevládní organizace mohou zásadně zkomplikovat práci těch, kdo zajišťují služby a činnosti v oblasti sociální, zdravotní, vzdělávací, kulturní, protikorupční či ochrany životního prostředí, lidských práv aj. Přes 140 organizací vyzývá poslance a poslankyně, aby se postavili na stranu občanské společnosti. Naplnění programového prohlášení by totiž omezilo služby, které jsou přínosem pro miliony obyvatel Česka.

Místo posilování spolupráce vláda staví nevládní organizace do role rizikového aktéra a chystá jim nové povinnosti – neopodstatněné, zatěžující a nerovné vůči ostatním příjemcům veřejných

prostředků. **Namísto selektivních opatření by se vláda měla soustředit na rozvoj partnerství s občanskou společností a nevládními organizacemi - od poskytovatelů sociálních a zdravotních služeb až po různé spolky i velké zastřešující organizace v oblasti kultury, práce s dětmi, humanitární pomoci a další. Proto se zástupci nevládního sektoru již dříve obrátili na představitele nové vlády a dnes přes 140 organizací apeluje na veřejnost.**

Nevládní organizace plní řadu veřejně prospěšných funkcí a stát i samosprávy od nich přímo objednávají služby, která sami nemohou zajistit. Zároveň dlouhodobě čerpá z jejich odbornosti, znalosti lokálních poměrů a schopnosti pracovat s dobrovolníky. Podle údajů ČSÚ^[1] v ČR působí více než **115 tisíc spolků, nadací, církevních či odborných organizací, sportovních svazů aj.,** které vytvářejí přes **81 tisíc přepočtených pracovních úvazků,** tedy zhruba **1,5 % celkové zaměstnanosti,** a podílejí se na **tvorbě 0,9 % HDP.** Produkce jejich **služeb dosahuje 125,1 mld. Kč ročně,** přičemž **67 % těchto služeb** je poskytováno **bezplatně domácnostem** a dalších **23 % za netržní ceny.** Do dobrovolnictví se i prostřednictvím nevládních organizací zapojuje **1,66 milionu dobrovolníků,** jejichž práce má ročně hodnotu zhruba **8 mld. Kč.**

Bez existence nevládních organizací by tíha zajištění širokého spektra klíčových služeb dopadla přímo na stát, který by je musel realizovat vlastními silami. Tyto organizace hrají nezastupitelnou roli zejména v poskytování **sociálních, zdravotních a pečovatelských služeb,** stejně jako v zajišťování **humanitární a krizové pomoci.** Jejich **působnost** však sahá **mnohem dále** – od vzdělávání, kultury a volnočasových aktivit až po ochranu životního prostředí a pomoc obyvatelstvu při mimořádných událostech. Významně se podílejí také na podpoře sociální integrace, komunitní práci, boji proti korupci a dezinformacím, a v neposlední řadě pečují o kulturní dědictví či udržují úroveň regionální žurnalistiky.

Nevládní organizace například konkrétně:

- Pomáhají seniorům a lidem se zdravotním znevýhodněním – Zajišťují terénní péči a podporu přímo v domácnostech, často v menších obcích a regionech.
- Pečují o krajinu a vodu – Spolupracují s obcemi na ochraně přírody a pomáhají předcházet škodám způsobeným suchem, erozí nebo ztrátou biodiverzity .
- Podporují lidi ohrožené násilím – Poskytují odbornou pomoc obětem domácího a genderově podmíněného násilí tam, kde je potřeba rychlá a citlivá podpora.
- Bojují proti korupci a dezinformacím – Spolupracují na úrovni ministerstev i krajů, navrhuji systémová opatření na prevenci korupce, poskytují právní poradenství či programy pro děti i seniory na mediální gramotnost.

*„Občanská společnost přináší zkušenost z praxe, data i hlubokou znalost terénu, bez kterých se kvalitní veřejné politiky neobejdou. Namísto její stigmatizace by se stát měl soustředit na budování partnerství a vzájemné důvěry,“ říká **David Lukeš,** ředitel Centra Paraple, o. p. s.*

*„V Radě vlády pro nestátní neziskové organizace se dlouhá léta snažíme o kultivaci prostředí neziskových organizací a posilování vzájemné spolupráce. Není pravda, že neziskové právní formy jsou méně transparentní než jiné, není potřeba jim dávat nějaké specifické povinnosti. Potřeba je pouze, aby všichni dodržovali své stávající povinnosti a aby stát byl schopen ve svém výkaznictví dohledat, kolik komu a na co dal. To platí jak pro nevládní organizace, tak obchodní společnosti, které čerpají prostředky z veřejných zdrojů,“ uvádí **Aleš Sedláček,** předseda České rady dětí a mládeže, místopředseda Rady vlády pro NNO.*

„Hledání vnitřního nepřítele mezi nevládními organizacemi je v přímém rozporu s tím, co vláda lidem slibuje nejen v sociální a zdravotní oblasti. Pokud chceme být zdraví, potřebujeme vodu, vzduch a půdu bez nadměrného znečištění. A to je jeden z cílů environmentálních organizací –

upozorňovat veřejnost i veřejnou správu na skrytá rizika a nabízet pomocnou ruku při jejich odstraňování. Jsou to právě ekologické organizace, které pomáhají prosadit závazná pravidla pro čisté a bezpečné životní prostředí,” doplňuje **Petra Kolínská**, ředitelka asociace Zelený kruh, z. s.

„Považujeme za důležité, aby se poslankyně a poslanci při hlasování o důvěře vládě zaměřili i na ty části programového prohlášení, které zjevně vycházejí z návrhů koaličních partnerů SPD a Motoristé sobě a které se dotýkají postavení občanské společnosti. Tyto pasáže považujeme za problematické a věříme, že nová vláda a předseda vlády budou otevření jejich revizi v duchu partnerství, k němuž se Česká republika dlouhodobě hlásí,” apeluje **Johanna Nejedlová**, ředitelka Konsent, z. s.

„Je naprosto přirozené, že se jako občanka ozývám k problémům, které mě tíží – ať už jde o korupci, bezbariérovost nebo dostupnost služeb. Svou energii věnuji tomu, abych věci zlepšovala, a mohu se za tím účelem spojit s dalšími lidmi a založit například spolek. Stát by v tom měl být partnerem, ne překážkou. Pokud místo spolupráce vytváří bariéry, přichází o know-how z terénu, soukromé investice, energii angažovaných lidí i o důvěru občanů. A bez toho žádný stát nemůže kvalitně fungovat,” říká **Jana Miléřová**, ředitelka Glopolis, o. p. s.

Příklady problematických pasáží programového prohlášení

1. Problematické vymezení role občanské společnosti

Programové prohlášení zavádí pojem „politické neziskové organizace“. Takové nálepkování zpochybňuje legitimní odbornou a veřejnou činnost organizací občanské společnosti a zbytečně vytváří nejistotu ohledně jejich role v demokratickém systému. Činnost spolků, nadací či obecně prospěšných společností aj. je přitom přímým výkonem ústavou zaručeného sdružovacího práva a jejich zapojení do veřejného dění je znakem zdravé demokracie.

1. Selektivní přístup k transparentnosti jako narušení rovného přístupu státu

Požadavek na transparentnost veřejného financování je legitimní, nesmí se však stát nástrojem pro nálepkování občanského sektoru. Nevládní organizace již dnes podléhají přísné kontrole: od povinných registrací a zveřejňování závěrek až po dozor nad veřejnými sbírkami. Toky veřejných prostředků jsou navíc dohledatelné v Registru smluv a Monitoru státní pokladny. Namísto zavádění další selektivní zátěže pro neziskový sektor by se stát měl zaměřit na vlastní digitální dluh. Skutečným problémem je roztříštěnost státních dat, duplicitní výkaznictví a nepropojenost registrů. Cestou k efektivitě je tedy zjednodušování administrativy na straně státu, nikoliv vytváření nerovných podmínek a nových bariér pro aktivní občany.

1. Povinné označování zahraničního financování je stigmatizující a v rozporu s právem EU

Snížovat vliv nedemokratických režimů na dění v Česku je legitimní cíl. Povinné označování zahraničních zdrojů financování neziskových organizací k němu ale nevede – naopak stigmatizuje běžné a legální příjmy, včetně evropských fondů, z nichž organizace spolufinancují služby pro české občany. Podobná opatření zavedlo Rusko, Bělorusko či Gruzie a vedla k omezování svobody sdružování a projevu a až ke kriminalizaci občanské angažovanosti. V českém prostředí by byla v rozporu s evropským právem i s Listinou základních práv a svobod.

Co konkrétně říká programové prohlášení:

1. Zřídíme veřejný registr všech dotací pro neziskové organizace z veřejných rozpočtů, který bude zahrnovat nejen stát, ale i obce, kraje a svazky obcí. Neziskové organizace pobírající veřejné peníze budou mít povinnost transparentně zveřejňovat své konkrétní výdaje.

2. U organizací, které vyvíjejí politickou činnost a jsou financované ze zahraničí, zavedeme povinnost tuto skutečnost transparentně označovat.
3. Zamezíme tomu, aby se veřejné peníze využívaly pro politický aktivismus. Neziskové organizace mohou prosazovat své politické názory, ale nikoli z peněz daňových poplatníků.
4. Zprůhledníme financování neziskových organizací, které čerpají prostředky z veřejných rozpočtů nebo zahraničních zdrojů – všechny finanční toky budou veřejně přístupné.
5. Vzdělání musí zůstat prosté ideologických vlivů i působení politických neziskových organizací. Úkolem školy je vzdělávat, rozvíjet znalosti a kritické myšlení, nikoli šířit politické či aktivistické postoje
6. Efektivní využití veřejných prostředků – Zastavíme dotace pro neziskové organizace, které blokují rozvoj a investice. Zásadní revizí projde i financování ekologických iniciativ z veřejných prostředků. Uvolněné finance nasměrujeme k investicím do reálných adaptačních opatření v krajině a obcích.

Přílohy:

Přehled připojených organizací a podpisů k tiskové zprávě

Fakta o nevládních organizacích a jejich přínosech pro občany a stát

^[1] Dobrovolníci v Česku v roce 2023 odpracovali méně hodin | Produkty

<https://zelenykruh.cz/vladni-prohlaseni-ohrozuje-fungovani-verejne-prospesnych-sluzeb>